

R.K.
432,
19

II k
49

X 239 5838

DE LAVDABILI ROMANORVM
IN
EDVCANDIS INSTITVENDISQVE
IVRISPRVDENTIAE STUDIOIS
CVRA
PAVCA PRAEFATVR
M. IO. CHRISTIANVS
STEMLER VS
ORATIONI VALEDICTORIAE
CHRISTIAN. GOTTFRIED IVNGII
WIEHA THVRINGI
QVAE
IDEM ARGVMENTVM PERTRACTAT.

NVMBV RGI
FORMIS BOSSOEGELIANIS.

Go vero nolim inter eos, qui perpetuo nostrae aetatis conditionem accusant, grauiusque inuehuntur in peruersos seculi mores, meum nomen profiteri, qui, ne tum quidem gratas esse querelas, cum sunt necessariae, compertum habeo: non possum tamen animi dolorem premere, quod, subinde magis relanguescere in iuuenibus discendi cupiditatem, intellego. Nimum sane recedunt a veterum industria et studio, vilissimarum rerum amore imbuti, adolescentes, nec solidam eminentemque adpetunt eruditionis imaginem, sed satis esse arbitrantur, in transitu abs se liberales artes attingi, adeo, ut merito illustri BERGERVS queratur, nostra memoria, crescente scholarum numero, senescere et tantum non inter mori in illis intentionem. Effectum est summi Numinis benignitate et incredibili doctissimorum hominum labore ac vigilantia, ut expromta nobis et parata sint omnia, quae vel excogitari possunt in vilo disciplinarum genere: sed qui frui his cupiant, admodum pauci sunt, plerisque somno ac languori deditis, ingeniumque, quo nihil est amplius in rebus mortalium, incultu torpescere sinentibus.

Non libet iam his immorari diutius, nostramque desidiam cum acerrima veterum industria componere, praesertim quum nihil fere proficiamus querelis: illud mihi potius datum esse negotii semper putavi, ut malo quaererem remedium, ac prouiderem, ne inua-

les-

lesceret latius, et contagionem adferret. Quum igitur, maiorem esse exemplorum vim in mentibus iuuenum, constet, quam monitorum ac praeceptorum; ad prime salubre ac frugiferum fuerit, eis potissimum, qui animum ad iuris studium adplicant, atque ortis in republica litibus componendis aliquando daturi sunt operam, omnis exempli documenta in illustri posita ex Romanorum antiquitate proponere, atque exinde ad excitandos segnes petere aculeos.

Ardua sane res est tractandae reipublicae praeparare animum, ut prodire olim in forum, iuris dicendi peritia satis instructus, ac patrocinium aliorum suscipere, ciuiumque controuersias aequo et apto iudicio dirimere possis. Ut enim illas dotes iurisconsulti mittam, quae non arte parantur, sed naturae fauoris munere conceduntur, sine quibus iurisprudentiae studium inueniet et inuita, quod alunt, Minerva tractandum perficiendumque suscipitur: (a) multa requiruntur elegantioris doctrinae adiumenta ac praesidia, quae, magnae opus sollertiae est, et immensi prope modum laboris, sibi acquirere. Quid vero nostri iuuenes in turba clientium olim versaturi dicturique causas hic agunt? vel mediocrem putant sibi ad iuris prudentiae studium sufficere eruditionem, nec operae pretium facturos se censent, si in illis artibus multum perdant temporis, quibus tamen nihil est pulcrius, nihil elegantius, nihil in luce reipublicae victuris accom-

(a) conf. POSNERI *eloquent. academ. sext. ordin. argum. III. p. 770. sq.*

modatius. Quae persuasio, mala certe et rectis ingeniiis inuisa, nescio, quomodo serpat in dies, ac deceptas vanitate mentes misere corrumpat. In eo enim sapientiam et praeclarae laudis decus quaerunt nostri Themidis cultores, si fontes fastidiant, ab quibus riuuili, in omnes vitae partes diffusi, latissime dimanant. Nunciam vetustatis, historiam, praestantissimam vitae magistram, cuius maxime ad eos pertinet vsus, quibus olim legum et iuris ciuilis perspecta esse ratio debet, (b) quasi non ad forum et praxin, vt aiunt, comparatam, adspernantur: eloquentiam non minus, vel imbecillitate animi, vel turpis compendii causa, vel praecipitati studii culpa, tamquam alienam, nostri seculi moribus, a iurisconsulti persona, perinde ac poeticas delicias, fastidiose contemnunt. Quid vero de Graecorum litteris dicam? quas, si fieri posset, damnatas, ad extremos orbis fines relegarent, vt vel ipsa earum memoria, quae inuisa illis est, ex animis hominum deleatur.

Hi, quum, peruerso satis consilio, hanc viam ad iurisprudentiam ingrediantur, sanctissimamque disciplinam tamquam sordidum tractent artificium, omni spe in illiberali lucro reposita, quas olim partes obituri sunt, quid praeclarum praestituri? Immo vero non se ipsos modo vana umbra et falsissima iurisprudentiae specie decipient, pro thesauris carbones arripientes, sed
ali-

(b) vid. FRANC. BALDVINVS in comment. de institut. hist. vniu. et eius cum iurisprud. coniunctione, lib. II, p. 104. vbi, tam necessaria, inquit, est historiae cum iurisprudentia coniunctio, quam vnus corporis indiuisae partes, aut membra diuelli neque possunt, neque debent.

aliōrum quoque cogitationes fallent, et sacram rem publicam spe fraudabunt, cuius salus, dici vix potest, in quantum discrimen vocetur, si multi emergant similes illorum, quos syllabarum aucupes, formularum cantores, leguleios acutos TVLLIVS, (c) aliusque fori tintinabula, togatos vultures, legum contortores, bonorum extortores scite ac venuste adpellavit. (d)

Haud paullo religiosius versabantur in studio tam arduo Romani, quorum exemplum vellem vt confectarentur omnes, qui in foro ac tribunalibus causas tractaturi sunt. Ipsa educationis ratio ita erat apud hanc gentem comparata, vt non in cella emtae nutricis, sed in sinu matris alerentur filii, adhibitis in consilium partemque curarum magistris probatis ac spectatis moribus, coram quibus nec dicere fas esset, quod turpe dictu, nec facere, quod inhonestum factu videretur. (e)

Quamvis diu igitur pueritiac ratio intra parentum contubernium, ubi modica est, vel nulla plane peccandi materia, filios tenuit, (f) summa disciplinae seueritate cautum est, ne sincera eorum natura exemplorum prauitate detorqueretur. Quum autem extra limen proferenda essent studia, grammaticus vel rhetor quaerabatur, cuius scholae pudor castitasque constaret. (g)

Prima hic litterarum graecarum erat cura, auspiciu-

X 3

que

(c) de orator. lib. I. cap. LVI.

(d) conf. LVCIANVS, oper. tom. II. p. 545. et quae Papinianus ille Saxo- num ZIEGLERVS, in diff. de differentia aduocatorum a rabulistis notauit.

Exstat ea in Synagmat. a GEORG. BEYERO editar. eius dissert. num. II.

(e) vid. auctor dial. de causis corruptae eloquent. cap. XXVIII.

(f) PLINIUS, epist. lib. III. ep. III.

(g) loc. cit.

que fiebat ab Homero, cuius praeceptis puerile pectus ad virtutem prudentiamque futuro caussarum patrono dignam praepararetur. (b) Huic Menander, Euripides, Sophocles adiungebantur: dein ad historicos Thucydidem, Herodotum, Xenophontem, Polybium omne studium conferebant magistri (i), probe memores, ornamentum plurimum redundare ex istis disciplinis, quarum tam late utilitas, quam delectatio patet. Quam praeterea industriam tribuerint eloquentiae, superuacuum esset copiose ostendere, quum iam inter omnes satis constet, primas illi Romanos detulisse, neque aliter potuisse per amplissimi imperii sui formam. Hoc igitur praecipientium erat otium, hoc negotium, hic labor, haec quies, in hoc vigiliae, in hoc somnus fere reponebatur, ut versaturi olim in caussarum discrimine quam ornatissime differerent; quoniam tum circumcisa velut amputataque videbatur iuris scientia, nisi subsidia et adparatum a dicendi arte peteret. Veram autem philosophiam cum animaduernerent iuris scientiae non minus quam eloquentiae robur et maiestatem conferre, summam habebant eius in studiis suis rationem, illius praesertim partis, quae de moribus praecipit. Testes sunt Aelii Scaeuolae, Sempronii, Mucii, Seruii Sulpicii, Cicerones et alii, qui, non contenti illis, quae ieiunus aliquis rhetor traderet, diligentissime excipiebant, quae omnibus rebus instructi philosophi ex penu sua monerent atque suppeditarent. In usum reuocabant

(b) PLINIVS *epist. lib. II. ep. XIII.*

(i) CELLARIVS, *de studiis Romanor. litter. §. XII. diff. acad. part. I. p. 352.*

praecepta exercitatione, ac frequenter producebant
 in arenam adolescentes, ut virium facerent periculum,
 ac de rebus vtilibus declamarent. Audiamus ipsum Ci-
 ceronem, qui, *commentabar, inquit, declamitans saepius*
cum M. Pisone et cum Q. Pompeio, aut cum aliquo quo-
tidie, idque faciebam multum etiam latine, sed graece
saepius, quod graeca oratio plura ornamenta suppedi-
tans consuetudinem simul latine dicendi adferebat. (k)
 Ex quibus simul intelligimus, non neglexisse iurisprudentiae
 studio deditos linguae patriae cultum, quem iuris consultissi-
 mis viris insequentibus etiam temporibus cordi fuisse et curae
 eorum monimenta testantur, quae adhuc supersunt, eo dicendi
 genere scripta, de cuius dignitate Valla ipse nihil potuit detra-
 here. (l) Tum vero omni contentione iuris ac legum peritia
 imbuebant iuvenes, non fraudulenta et captiosa, quae legibus
 insidiatur, usumque forensis peruertit, sed sincera ac mascula;
 quod probe perpendebant cordatissimi mortales, nullam esse
 maiorem pestem, quam fraudes illas in republica tolerare, at-
 que ad argutam hanc malitiam iuvenes adolescentes erudi-
 re. (m) Sumta virili toga stipendia merebantur iuris studiosi, et-
 iam si non ad militiae dignitates aspirarent, ne postea Senatores
 ignari essent rerum bello gerendarum. Quemadmodum autem
 nec in castris litterarum studia omittebant, ita reduces sum-
 ma ope nitebantur, ut finem, quem sibi praefixum haberent,
 consequerentur. Latinum ergo eligebant oratorem, ex quo cau-
 sas agendi discerent artificium. Ab eodem producebantur in fo-
 rum, ut periculum facerent eloquentiae defendendo vel accu-
 sando aliquem. Quod si occasio se offerret, ad externos etiam
 proficiscebantur, quo magis perficerent exornareque, quae
 coepta erant studia, et se ad illustrium virorum conformarent

exem-

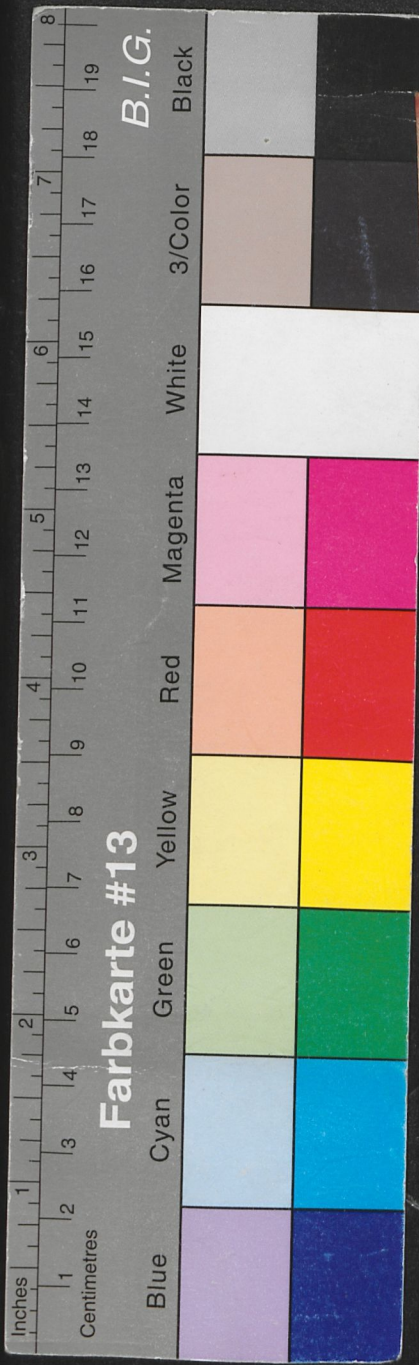
(k) vid. Brutus cap. XC. SVETONIVS testis est, de clar. rhetorib. cap. I. Ciceronem vsque ad praeturam declamasse graece.

(l) conf. MORHOFII epistol. de latinitate iuris consultorum veterum, disser. ar. eius iunctim editis subiecta p. 775.

(m) LACTANTIUS, instit. diuin. lib. I. cap. I.

QK
TK
49
exemplum. Cuius rei non luculentiorē testem proferre queo
Cicerone, qui dum in extrema parte libri, qui *Brutus* inscri-
bitur, initia sua, studiorumque gradus refert, ait se Q. Mucio
Scaeuolae, iurisconsultorum tum principi dedisse operam, tum
et cum Philone Academico, et cum Diodoro, Stoico, diu fuisse
vna, studiumque philosophiae a prima cultum adolescentia re-
nouasse. Nondum autem exsatiata discendi cupiditate, reli-
ctis, quibus in vrbe vsus fuerat magistris, etiam in Achaiam at-
que in Asiam profectum esse, postquam esset biennium versatus
in caussis, et iam in foro nomen suum famamque nobilitasset.

Tam bene praeparati, tam politi, tam praemuniti discipli-
nis prodibant in forum iurisconsulti Romanorum, diuersi ab il-
lis, qui, quo minus sunt optimis artibus instructi, eo maiores se
fore caussarum patronos temere et inconsulte sibi persuadent.
Plura collegit multo studio iuuenis egregius CHR. GOTTFR.
JUNGIUS, Wieha Thuringus, quae cras, relicturus litteratam
hanc sedem, in *λογω αποβατηλω*, finiris post meridiem fa-
ciris, habendo venuste edisseret. Inuenit enim in Romanorum
studia iuris tractandi ratione, quod inflammaret animum suum,
atque ad imirandum incitaret. Vester autem, Maccenates, fa-
uor ac frequentia quum maiores adhuc flammās eius subiicere
queat menti; impense, me interprete, rogat, vt eam non dene-
getis dicturo beneuolentiam. Adiciet ciuis eius GOTT-
FRIED. FEINLERVS, habita studii sui ratione, sermonem, quo
medicorum veterum decus ab iniuriis et maleuolentia crimina-
torum vindicabit. Nos discessuro disciplinae nostrae alumno,
etiam optimi parentis nomine, bene cupimus, atque, vt caussas
forenses feliciter olim tractet, edendoque cras specimine grauis
et prudentis aduocati praeludat gloriae, personamque hanc de-
core sustineat quondam in republica, et sanctum hoc inuiolabile-
que munus praeclare gerat, et leges ac iudicia laudabiliter admi-
nistret, atque ita illustrissimorum Dominorum de Werther, qui et
parentem et filium magna gratia dignantur, spem abunde com-
pleat, animo libenti prolixoque optamus. P.P. Numburgi,
Domin. Rogate, anno restitutae Salutis M DCC XXXII.

R.K.
432
19

II k
49

X 231 5838

DE LAVDABILI ROMANORVM
IN
EDVCANDIS INSTITVENDISQVE
IVRISPRVDENTIAE STVDIOSIS
CVRA
PAVCA PRAEFATVR
M. IO. CHRISTIANVS
STEMLERVS
ORATIONI VALEDICTORIAE
CHRISTIAN. GOTTFRIED IVNGII
WIEHA THVRINGI
QVAE
IDEM ARGVMENTVM PERTRACTAT.

NVMBV RGI
FORMIS BOSSOEGELIANIS.

